

Draginja Ramadanski

UČINCI POETIZACIJE

Žurim kroz septembarski park, žamore đaci prvaci, skupljaju plodove divljeg kestena. Volim osećaj otežalog džepa. Ovoga puta, sudeći po nejasnom snimku, teret je svetloće-ljiski i smrtonosan. Bolest monahinja, njihovih zapuštenih, memljivih isposnica. Skoro istovetna bolesti žena koje odveć često provet travaju skrivnicu svoga bića. Izgleda da je zdravlje, kao i sve drugo, pitanje mere.

Sa vedrom nevericom uzimam čerkin uložak: prija mi ova mesečnica, nakon desetak godine menopauze. Slušam bez roptanja sve što mi se kaže. Kao prevodilac nemam problema s tim. Oba puta sam se porađala na stranom jeziku. Prvo na engleskom, potom na mađarskom. I oba puta su graktale vrane. Naš veterinar me teši da histeroktomija uopšte nije strašna. „Materica se savije kao palačinka i baj-baj.“

Umesto kućnog, mahinalno okrećem broj svoje majke. Javlja se raspoloženo i koketno. Sa svojih osamdeset godina – Papanikolau dva. Redovno ide na kontrole. Impresionirani vitalnošću organa kome su posvetili život, ginekolozi joj šeretski „produžavaju garanciju“. Spuštam slušalicu. Genetika je selektivna: ne nasleđuje se baš sve. Mislila sam da su na ređu veštačka kolena.

Bez ikakvog sadržaja u crevima i bešici (juče sam popila pet litara gorke soli), idem na brijanje međunožja. Da ne bih mislila na svoju, pokušavam da zataškam tuđu degradaciju. Dok me striže kao ovcu, profesionalno i obzirno, objašnjavam školovanoj frizerki važnost njenog poziva. Ona otklanja svaku patetiku: od nečega se mora živeti.

Razgovor sa doktorkom bi isto trebalo da je kratak i poslovan. Bolesti u užoj porodici? Tek obrijane stidne kosti, na korak od operacione sale, započinjem priču o ocu. Preminuo je pre dvadesetak godina. Inoperabilna astrocitoma. Tada još nije bilo gama-noževa. Samo su rekli da će se ugasiti, kao biljka. Bilo je u tome nekog sazvučja sa njegovom opsesivnom hortikulturom.

Počelo je kao neka vrsta amnezije i gubitka kontrole nad kretanjem. Pojavio se na vratima sa rajfom u kosi. Oko vrata su mu bile nanizane pijavice. Sa vrha nosa kapljala mu je gusta barska voda. Mama je, kao i uvek, rešila da sve raščivija. „Šta se desilo? Gde ti je biciklo? Zašto si bos? Kako si došao?“ Iz gornjeg levog džepa košulje, tamo gde je držao penkalo, polako se širila mrlja mastila.

Mama misli da je ta astrocitoma bila urođena. Prvih dana poznanstva čitao joj je odломke iz romana koji je upravo pisao. Tek posle mnogo godina utvrdila je da se radilo o Aeliti Alekseja Tolstoja. Ali, nikada nas nije sasvim, do kraja, izneverio. Zbog njegove dobrote i nesebičnosti, minhauzenska aura nije nam mnogo smetala.

Sećam se kad je učiteljici Gerić obećao da će ceo naš razred (bili smo prvaci) sprovesti kroz fabriku nameštaja. I da će svakom pokloniti slovaricu (specijalno dizajniranu kutiju sa

slovima, sličnu dominama). Kad je došao, i prošao, ugovoreni dan, đaci su se postrojili i podrugljivo me posmatrali. „Tvoj tata nam je obećao.“ I onda, kada se niko više nije nadao, svako je dobio svoju slovaricu, a učiteljica i buket cveća pride.

Obećavao mi je da će studirati umetničku akademiju, tako ubedljivo i dugo, da ni danas nisam načisto: jesam li ili nisam studirala? Krakov ili Prag?

Ignorisao je probleme. U vreme dugih isključenja struje tvrdio je da hrana ima najbolji ukus kada se priprema na otvorenoj vatri. Ispekao nam je za ručak živinsku džigericu iznad plamena sveće. Sekao je slaninu tanko kao flispapir, ređajući je na hleb kao crep. „Virusi beže od takvih sendviča.“ Pihtije su jelo za odrasle, slaže se, ali on će da me počasti delikatesnom „međedenom iz trapa“, što daje i snagu i pamet. U sva variva dodavao je višnje (i to sa košticama, „punim tanina i kinina“).

Da li je bio nasilan? Ne. Nije. Pošto mi je dva puta ispričao priču o jarcu životercu, a ja sam i dalje odbijala da pojedem meko kuvano jaje, sve češće je gledao na sat. „Nećeš?“ „Neću!“ I posle svega, nisam sigurna da me je udario.

Patim li od neke hronične bolesti? O, da, stoički podnosim neestetska fizička poslušanja, umesto svagda žuđenih metafizičkih veriga. Koliko vredi samo jutarnja ukočenost, u pozumu sumo-rvača. Funkcionišem po principu vaser-vage. Nego, dozvolite da vam skrenem pažnju na ljudski ožiljak na prevoju lakta. To je trag davnog... Prekinula me je i zaputila se u operacionu salu.

Ostajem poslednja, da sa dna bazena izronim, bilo šta. Možda baš tu neizrečenu uspomenu. Odjednom shvatam da je neko otvorio ispust, i da voda, ogromna masa vode, već kulja ka odvodnoj cevi, i nosi me sa sobom. Cev je dovoljno široka, i nije predugačka, izliva se u rukavac Mrtve Tise. Mogu zadržati dah tih desetak metara. Još uvek ne znam da je sa druge strane zakatančena rešetka.

Matrijarsi i patrijarsi ginekologije. Gledam ih kroz ižicu sopstvenih razmaknutih kolena. Okupljaju se kao muve, laptavo palacaju sondama-rilicama. Osluškuju, njuše, s prstohvatom neskrivenog raz-očaranja. Bolničarka odnosi dunst-flašu punu inertne želatinozne mase, koja se mučka kao prokisli kompot. Još nisam navikla da o sebi mislim kao o vreći trulih plodova.

Sedim na okruglom laufu, spuštam ruke niz telo, u zazore pretesnog otvora. Refleksno, slučajno, glupo. Zaglavljujem se u gumi za spasavanje, glava mi dospeva pod vodu, ne mogu da povratim težište. Kao da me obrće neki nevidljivi krokodil. Okolni kupači možda i gledaju, ali ne vide. Ne uspevam da udahnem vazduh, da viknem. Sputanih ruku, praćakam nogama, poput Ikara. Među preplanulim listovima. U vodi do kolena.

Sveže zašiven rez do pupka, igla za infuziju čije ime uvek prečujem. Pristajalo bi zlo mačehi ili italijanskoj pasti. Braunila! Opet nadire strah od nemogućnosti kretanja, u nekom tesnom prolazu, na dnu šipilje, među stalaktitima. Treba da preronim rastojanje koje nema oduška. Batrgam se, i rukama i nogama. U telu vremešne Šeli Vinters. Ako već neko treba da ostane u potopljenoj olupini, onda je to ta bezmirisna, podbula veteranka u predvorju starosti.

* * *

Gacam po skliskom mulju sa svojim ispisnikom. On je u demode minimalkama, a ja u crnom kupaćem kostimu, iz jednog dela, onom sa kamuflažnom suknjicom, što je ubitačan za jajnike.

„A znaš li da nam je nastavnica čitala tvoje pismene zadatke? Sećam se jednog, nešto o jeseni. U stihu ili prozi, ne znam tačno.“

„Lažeš!“

„Ma časne mi reči, donosila je ta tvoja pisanija, i terala nas da slušamo.“

Ride ofarbane kose, sa oker ešarpom, čilibarskim brošem i koralnom oglicom. Hoda sitnim koracima, na tankim nogama, blago klateći glavom. Živi dokaz da nastavničko zvanje podrazumeva prepoznatljivi šik, kao i višak određenih nijansi.

Vratila mi je svesku i rekla da sam promašila temu. Moji opisi ničemu nisu odgovarali. Kao da sam znala da je zaborav, a ne sećanje, ishodište pisma. Dok su drugi radili ispravak, trebalo je da napišem novi rad. Sva ta mutljavina (ne o, nego iz teme) opet se sleže na isti način. Mada još nisam pročitala meteorološke traktate Bruna Šulca, spremna sam da umrem za svako slovo te „druge jeseni“. „Poruči mami da dođe na prijemni čas“, kaže.

Stanuje tik do škole, bukvalno na dva koraka. Tu razdaljinu prelazi, debelo napuderisana, siskajući „pepermint“. Pulover joj je sve češće pogrešno zakopčan, suknja nahero, čarape zarozane, štikle iskrivljene. Penzionisana je bolesne jetre. Nekoliko meseci godišnje provodi u Igalu. Putuje tamo nogu pred nogu, a vraća se žurnim koračićima. Petkom, kada dolaze đubretari, iz njenog stana se iznose na desetine praznih flaša. Zveketavi korpus delikti. Kada bi nešto zaboravila kod kuće, neku knjigu, svesku, naočari, pred celim razredom mi daje detaljna uputstva. „Posle samo dobro zaključaj!“

Pamtim svoje vrludavo povlačenje unatraške. Stolice ispuštenih sedišta sa goblenским meblštofom zbacuju me sa sebe. Satovi izbijaju na milion načina, izgurujući me iz školjkastog prostora. Ispraća me velika staklena vaza, koja po mnogo čemu podseća na samu vlasnicu. Ravna, bez izbočina, sa latičastim proširenjem. Stoji upečatljivo prazna, jarko i gusto narandžasta. Nikada nije bilo cveća u njoj, a i koje bi joj pristajalo. Teško mi je da zamislim makar i dve iste takve na svetu. Pogledom pratim strminu i vijugavo krunište, zavirujući u sedefasto-mlečnu unutrašnjost, glatku poput opranih iznutrica.

„Neko se useljava kod nastavnice“, kaže mi čerka koja unajmljuje stan u istoj zgradici. Novi vlasnik iznosi u kartonskim kutijama mnoštvo drangulija, očito mu je žao da ih tek tako izbací. Stanari ih snebivljivo obilaze, ali pošto se ne sećaju stare vlasnice, sve hrabrije preturaju po njima. Razgledaju okrnjeni porcelan, spljoštene cipele, ispucale tašne, izguzvane svilene marame. Ne kao maroderi, već verujući da nešto spasavaju od ništavila.

„A narandžasta vaza? Što pretvara svako vreme u sunčano?“ „Bilo je svega“, kaže čerka, pružajući mi oveći smotuljak.

Napokon! Pojavila se. Nakon više od pola veka, obasjana oranž refleksom. Ćutljiva svedokinja mojih davnih inspekacija. Preuzimam je kao štafetu, primetivši etiketu na dnu: „Fabrika stakla Prokuplje – Jugoslavija“. Nema više te države, a i fabrika stakla je odavno izgorela, postavši pre toga bivša. Sklanjam nesravnjivu nakaradu u polumrak vitrine. Ali je ponекada iznosim, i stavljam pod sve kosije zrake sunca, da zaplamti u punom sjaju.

* * *

Oklevam da referišem o svom iznenadnom i posramljujućem osvešćenju. Sve vreme govorim o bolesti, a da toga nisam ni svesna. Kao kada sam, u detinjstvu, pevušila odnekud dolatalu, zagonetnu reč, „sifilistika“, građenu prema: fantastika, matematika, sofistika, stilistika. Mama i Kant, dva stroga korioca, očekuju da su mi sve razlike poznate. Ne smem brkati šparglu i švarglu, ševro i ševrolet, rastavić i raskovnik. Da nikog ne ljutim svojim greškama i lapsusima, odričem se govora. Jedno vreme to mi je glavni izgovor: „Ne znam da govorim.“

Odlazim rano u krevet (ograđen paravanom), dok se život ukućana uveliko i bučno nastavlja. Pasivizirana sam, ali sve odslušavam. Ustajem s prvim petlovima i žurim kod peka-ra, kroz neka davnašnja dvorišta, rastavljujući usput hranljive i tihe znakove. Odričem se svih glasnih postojanja, govora, pevanja, sviranja. Vezujem peškirom grudi da ne rastu. Bespolnost kao nužnost morala. Mnogo pre čitanja Andreja Platonova. Svi njegovi junaci obeleženi su tugom starmalosti. Izbavljaju se od materije, ikonopišu, levitiraju. Zakazuju randevu sa onostranim. Odrastanje može biti tako sakralno. Jurodivo, flagelantsko, maksimalističko, sociofobično NEET.¹ I danas mislim da je uspeh pogrdna reč. Moj Bog se gorko osmehuje. Iz bulimično-anoreksičnog ličnog podzemљa.

Bolničar me tupo gleda dok zabada iglu u čutljivi astečki ožiljak. Ležim na preuskom, prekratkom, previškom, prehladnom krevetu, pokrivenom mušemom. Moguće da je upravo nelagoda u nogama glavni činilac nekih stilova? Bajronove ironije, pesimizma Ljermontova, sarkazma Majakovskog, lirizma Pasternaka (jedna noga kraća). Laj je krivonog, otac Laja hrom, Edip otečenih, Hristos probodenih nogu. Aulik je imao drvenu nogu iz bedra. Vuk svoju čuvenu štaku. Andersenova Mala Sirena ponajskuplje hodaljke nastale od repnog peraja. Kraljica od Sabe, čuvena lepotica, prikrivala je kandže na nogama. Uostalom, podosta žena pati od zadebljanih noktiju, čukljeva, kurjih očiju. Ima nešto htionsko u tome.

– Probudite se! Otvorite oči! Sve je gotovo!

Uvek mi je izmicalo transakciono zadovoljstvo. Zar je aktant te operacije uvek muškarac? Crno-beli stolnjak od indijskog platna, sa resama, nisam ja kupila. Ni teflonski tiganj. Ni saksiju s geranjom. Neko mi to sve kupuje. Sve te sandale i tašne od zmijske kože. I tuce haljina, različitih boja, ali istog kroja. Ide umesto mene na Novogodišnji vašar, sa kuvanim vinom i pečenim kestenjem. Nekakav kupac. Gar. Garež. Lavež. Kupila bih malu crnu pulinku sa uvrnutim repom. Da joj telo bude pokriveno runom, a glava glatka, kao našrafljena. Očice žute, okrugle. Pa da bežimo iz ovog harema. Pustite me da sanjam. Hoću da budem mušterija.

– Zaboga, probudite se!

Odjednom postajem okata za *Novi Jerusalim*. Tih pet priča obuhvataju bezmalo milenijum i po: duboka prošlost, daleka budućnost. Zaranjam u idiosinkratičnu sintaksu (glagol uvek posle imenice: „knjigu pisao“). Kroz duhovito greciziran, turciziran i latiniziran vokabular (megalos mastoras, egzorcirati, maleficija, familijar, oracija, ametice) počinje da opa-

---

¹ Model adolescentske pobune: Non employment, education, training. *Ne zaposlenju, učenju, obuci.*

lizira još jedan leksički sloj. Da, to smo mi, naše drevno solunsko-panonsko-karpatsko plemene. Nije to inovativna stilizacija Belog Markovića, već neka vrsta spontanog, dubinskog odavanja. Ono, kad priovedač kaže: „u zakritom duhu“, „haljine i svite“, „rušilačka rabota“, „kako ih Bog svede“, „zvona su brenčala“, „postidno zadovoljstvo“, „nevino od krivog razluči“, „na potprozorniku“, „snova“ (umesto „opet“), „starosta grada“, „oprostivost“, „nešto se slučilo“, „krtonosac“, „družba“, „on se udivi“. Slutim da, iza svih ovih ruptura, negde postoji skriveni predložak, koji nam je još uvek nedostupan. „Na sastruganom pergamentu nasleđenog života uvek našto ostane. U budućnost odlazi pobeđeni narod kao kriptogram. Između onoga što se vidi, duboko ispod obrisa i belega vidljive povesti, teći će nevidljiva istorija izumrlih rasa i nestalih plemena koja ne zna za kraj.“

Na ivici smo nekog borika, na visini krošnja. Prizemni deo je izvan našeg vidokruga. Vizura dirižabla je utešna, umirujuća. Izbavlja od tustih, protežnih stvari. Ako se malo bolje zagledam, i ako budem imala sreće, proleteće veverica. Viđala sam ih na Kalemegdanu, kao studentkinja. Jedan penzioner ih je hranio lešnicima. Mora da je to redovno činio, jer ih je dozivao po imenu: „Marina! Olga!“ Naučila sam da razlikujem borove od jela. Ključan je vektor krošnje: da li grane idu naviše ili naniže. Moj brat je kao dete, sad znam, uvek crtao borove, a ja jele. Bio je izumeo i drvo sa duplom krošnjom: manjom, što niče iz veće, na dve račvaste grane. Suvereno je umnožavao tu jastučastu, oblačinastu floru. Nedavno sam, međutim, i ja srela to uposebljeno drvo. I te kako postoji.

Nikada nisam uspela da objasnim naše odnose. Sigurno je samo jedno – da smo oboje očekivali više od bratsko-sestrinskih veza. Ko zna kako je on mene video. Ja sam ga u detinjstvu doživljavala kao velikog spavača, ne sanjara. Osećala sam se kao sestra Gregora Samse, koja će skriviti preobražaj i smrt svoga brata. Ostavila sam ga da spava, dok mu je pljuvačka vlažila jastuk. Tu mogućnost nisam iščitala iz Kafkinog originala, već mnogo docnije, iz Kosikove interpretacije, o dvadesetom veku kao dobu konačnog sestrinsko-bratskog obračuna. Anti-Antigona. Ima tekstova koji nas oslove intimnije nego što bi(smo) to žeeli.

Zanemareni otac iz prodavnica cimetove boje obreo se u telu ljudskara, a ovaj u višednevnom nejestivom umaku. Druga mogućnost je otimanje od zaborava, kada na scenu stupa aktivna briga. Čak i po cenu zaglavljenošti u vremenu i tegobnog posuvraćenja klepsidre. Da sam bar tako spasla brata za sebe, u nekom neeuclidovskom zabranu.

Vrtogubac izvrnut na leđa. Kraba u sosu od nane, koje se treba što pre ratošiljati. Posećuje me Nemezida. Zagledana u mutni sadržaj mojih kateterskih kesa, negdanju prijateljsku pasiju pretače u osvetnički prezir, koji se sada prvi put jasno ispoljava.

Sa desne strane je ljupka, minijaturna bolesnica. Ispostavilo se da je pre mladolika, nego mlada, i da radi kao dečji lekar. Koliko ranjivosti, prisilnih radnji, šarenog rublja. Zaklanja ekran dok kucka poruke. Oduvek sam slutila da lekari nastaju od malih pacijenata, prepunih strahova. Krišom jede prokrijumčarenu kašicu. Odbija da primi sedativ, daje na znanje da takva odluka ima dobre razloge. Za vreme posete pravim se da spavam. Njeni je posmatraju s neskrivenom zavišću: bolest je nevidljiva kruna na ponekoj glavi. Srele smo se jednom, u vreme kontrole, bez i traga međusobne radoznalosti. Protumačene do kraja, pravile smo se da se ne primećujemo. Ona sa smaragdnoplavim naušnicama, u ponču iste

boje, a ja u džemperu boje cimeta. Bilo me je stid, i zbog sebe, i zbog nje. Ponajpre zbog hranljivog griza samodovoljnosti.

Pod morfijumom su neminovna neodgovorna, bezobzirna poveravanja. Dovoljan razlog za fraticid. Sororcid. Matricid. Patricid. Šta tek reći o maritalnim zlostavljačima, koji su ustuknuli od naših novonastalih, kvazifemininih šupljina, poput odbeglih Aladina. Moraš se razvesti, unajmiti stan i nositi vedrije tonove. Emigrirati u Ameriku. Nabavi taj crvotočni stilski nameštaj koji priželjkuješ.

Ustanovile smo da smo, u detinjstvu, prerano, čitale *Male žene*, preopširni roman Lujze Mej Abot. Šta nas je privlačilo tom viktorijanskom svetu, koji sa našim nije imao dodirnih tačaka? Moguće da postoji uzrast koji se može nazvati viktorijanskim. Razumeš tek svaku stotu reč, ali ti je baš ona po volji. Možda je ipak prihvatljiviji koncept stogodišnje Barbare Kartland, sa roze mašnicom u kosi? Autorka više stotina romana, prevedenih na četrdeset jezika, zagovara kratki popodnevni seks, „kada su muškarci najspremniji“. I što je važnije, posle „mogu da nas vode u rasterećeni obilazak muzeja ili razgledanje gradskih znamenitosti“. A u svetu Mir-Jam, sa polarizacijom na „mužjake“ i „ženice“, može se uživati tek u nekoj trećoj, popustljivoj dobi, spremnoj na autokarikaturu. Kada otkrijemo da je penkalom, na naslovnoj strani francusko-srpskog rečnika, napisano: La Bell du Jour. Lepotica dana. Iznenadećemo smo domišljatošću te filmofilske posvete. Odista, ceo život se sveo na istraživanje dodira sa nasilnicima čeličnih zuba.

Često se pitam kako je moja cimerka rešila problem slobode. Zar samo lečeći svoje male paciente u skrovitosti profesionalne vendete? Jarkim kardiganima i prećutkivanjem sopstvenog bola? Nisam stigla da joj pokažem mesto u udžbeniku psihologije gde piše da sloboda zacelo nije u jednom nego baš između dvoga, i da je stoga važna i ona sestrica, ili brat, koje prećutkujemo. Viđali smo te lelujave dvojnice po bolničkim hodnicima, začuđeni kako se može postojati odjednom na dva mesta.

* * *

Mama kao skupljačica razlika, sa svojim zavodljivim viškovima. „Dobro je oponašati onoga koga možeš da prevaziđeš. Za to je pogodnija reč takmičenje.“ Napokon, hijene nikada neće postati lavovi, mada su im i jelovnik i pojilo isti. Grenadir i balerina mogu spavati u istom krevetu, ali trenutke bodrosti će svak trošiti na svoj način.

U drogeriji „Jasmin“, u koju me je često vodila, na zidu je visila reklamna fotografija. Mlada žena razbarušene kratke kose drži ružin pupoljak ispred razmaknutih usana. Fotografija je crno-bela, samo su usne obojene. Niko više ne zna gde je taj poster, ali mama je „skinula“ ono najvažnije. Ne nijansu karmina, već upravo impuls slobode. „Znači, to ću od sada biti ja. Uočavaću razlike i načiniti njihovu sintezu.“ Možda je to uloga svih neortodoksnih učenja. Kontrapunkt i harmonija. Postoje toliki međuizbori i mogućnosti. Ko nije u stanju za drugo, osim da ubije svoga dvojnika, zacelo je osuđen na poraz.

Sećam se kako sam, kao mala, preuzeala na sebe ulogu presuditelja. Bio je to poslednji, malformirani nakot naše prastare mačke: jedno mače je bilo minijaturno, a drugo orijaško. Tek kasnije, kada sam pročitala *Mumu Turgenjeva* i *Kerušu Jesenjina*, shvatila sam da ličim

na obojicu sumornih usmrtitelja. Limeno bure još uvek stoji na istom mestu, puno neprovidne, ustajale vode, spremno sve da proguta, i izbljuje.

Naša keruša Pepita sama je udavila svoje štene. Imala je pik na njega. Prvo je počela da ga liže, pa gricka, konačno mrcvari. Moja odrasla deca stoje oko mog bolesničkog kreveta, i takmiče se u ređanju pojedinosti tog svežeg čedomorstva. Ja se ponašam kao štreberka. Povlađujem, osuđujem, levo-desno, po sećanju. Odbijam sok. Tražim čistu vodu.

Sa samog dna izranjaju dve drugarice. Obe imaju istovetnu modricu na nadlanici, od nedavne narkoze. Upoređuju, krišom jedna od druge, stigmate načete telesnosti. Jedna se uskoro udala za svog momka, ali nikada nije imala dece. Druga se udala kasnije, i ostvarila kao majka. Nisu se previše družile. Povremeno, noću, budi ih nečiji glas. Osvrću se, i ječe u odgovor. Potom ga sve ređe čuju, postaje sve tiši. I nedvosmisleno ženski, zreo. Sopstveni.

Preko puta mene leži ružnjikava Švabica. Zadiže okračalu spavaćicu i češe ranu na stomaku. Priča o samoubistvu svog muža, koji je patio od ljubomore. Odlazi povremeno u Ameriku da bebisuje, posećuje kazino, Diznilend. Radi kao prodavačica u mesari, i možda su tu korenii njenog optimizma.

Posle taj krevet zauzima bucmasta devojka koju prati majka, sa prokrijumčarenim sendvičima zavijenim u foliju. „Ona ne može da gladuje. Bolje da sve ispozvati nego da pati.“ Prilazi mi sasvim blizu: „Nekada ste imali lepe zube.“ Još uvek mi je neobično da me stavljuju u prošlo vreme. Odnekud vadim okruglo kozmetičko ogledalce koje uveličava.

U posetu mi dolazi prijatelj, prilično potišten, ali ne manje radoznao. Donosi mi svesku, olovku i najnoviju polemičku knjigu, čiji autor se čas prepušta kišomahiji, čas brani dostojanstvo umetničkog pisma. Kad smo kod pisaca: zar im ne dugujemo zahvalnost što svoje reči ne epitelizuju samo voljom za moć, već ih stavljuju i u službu lepote? Živeo mamin kalambur: ne Napoleon, ne Apolon. Apoleon.

Mladi medicinar flomasterom obeležava mesto na donjem trbuhu, koje će mi se zračiti. Unajmljujem sobu u hotelu „Vojvodina“. Januar je mesec 2013. godine, vozim se oko pola sata do Instituta, pešačim uzbrdo, čekam svoj red u čekaonici gde nije pristojno biti nasmejan. Ipak, susret sa starim Omčikusom me razgaljuje. Posle zračenja, niče mu gusta,kovrdžava, neukrotiva kosa. Pravi Samson. Pri povratku dremam, stojeći u autobusu, redovno idem na fakultet, držim predavanja. Nosim pelene, prilično sam zaboravna, ali trudim se da studenti ništa ne primete. Neoprostiva krivica smrtnosti. Bez utrobe, praznu, oblajaće me svi psi.

Dolazim na fakultet oko sedam, kada polako pristiže pomoćno osoblje i studenti rano-ranioci, i redovno srećem uličnog svirača. Ova redovnost ispilila je „šeirske poznanstvo“ (ruski idiom za površne, neobligatne kontakte, koji se svode na odizanje šešira pri susretu). Namešta svoju hoklicu, pošto je prethodno pažljivo stavio parče kartona pod nju. Radi to usredsređeno, kao pijanista kad briše oznojane ruke. Čuva se za svoje umeće. Futrolu tam-burice ostavlja otvorenu na asfaltu. Odbegle arije, nikad do kraja odgonetnuti akordi. Tamo, gde kuljaju ljudske bujice mnogih fakulteta, od jutra do podneva.

Ovaj maleni skver prvi put sam presekla davne 1985. godine (bolnih sinusa, jer nisam znala za autobus četvorku). Moguće da je ruža vetrova ovde najpovoljnija, da svaki drhtaj višestruko odzvanja. Posle verovatno odlazi na neki drugi, udaljeniji punkt, da ne bi sretao

iste ljudi i pri dolasku i odlasku. Ima simpatično sredovečno lice, koje se teško pamti. Sve je na svom mestu, nepodložno opisu. Foto-robot bi nacrtao Čiča Glišu.

Jednom, kad nisam obratila pažnju na njega, doviknuo je za mnom, prekorno: „Dobro Vam jutro želim!“ Odmicala sam žurno, pravdajući se u pola glasa. S vremenom su mi postajali sve neprijatniji susreti s njim. Uhvatila sam sebe da pomno osluškujem: čujem li svirku, pokušavam da umaknem, hodajući na prstima iza njegovih leđa.

Samo jednom sam ga srela na odlasku. Protrčao je pored mene, okrznuvši me ramenom, zaokupljen nečim u živici, rukom skoro dodirujući tlo. U drugoj ruci je držao nekakvu batinu. Udarac po slabinama usnulog psa bio je silovit. Prepoznaла sam premorenу ovčarku, koja je redovno jurila za automobilima kod pešačkog prelaza, saterujući ih u izmaštani koral. Nije se ni pomakla. Ležala je na boku, među koracima ljudi. „Treba potamaniti sve džukele“, rekao je preglasno, za tuđe uši. Shvatila sam da po podne ima drugo zanimanje.

* * *

Ležim sa kobaltnom kuglom u sebi, kao na ražnju. Visim poput nekakve disko-kugle. Šljašće jastvo, što svojim facetama želi da odrazi ceo svet. Tragajući za poreklom fatalne bolesti, koja će presudno uticati na završnicu mog života (udvostručiti mi težinu, smestiti me u invalidska kolica, napuniti mi orman iks-elovima), dospevam do baršunastih šlagera Ive Robića i šaputavih šansonai Gabi Novak. Bila sam mala, i niko se nije previše ustručavao preda mnom. Nemuše strasti uzimale su ljudi pod svoje. Zorka Ciganka udala je kćer za mladog Ciganina-vodonosu, u koga se posle sama zaljubila. Bože, gde su sada ubitačne poslanice, koje je u njeniime pisala mama, citirajući okoloincestnu prozu Žorž Sand? Dugo su putovala ta naparfimisana, opaka pisma do vojne pošte i nazad. Nije bilo odbrane od seduktivno-posesivnog libida manipulativnih matera, što brkaju nagradu i kaznu. Uhvatila sam nekako i poslednji čin tragedije: čerka se otrovala, zet pobegao, a Zorka ostala sa dvoje siročadi.

To je stvorilo veliki otpor kod mene, i dovelo do zastoja erotske inteligencije. Nisam htela da iko umre mojom kriticom. Bolje da blagovremeno zauzmem pozu mrtvaca, kao pred razjarenim medvedom, i otplašim koga treba. Sećam se kako je mladi Afrikanac, iz Obale Slonovače, seo pored mene na projekciji *Spartaka* u domu Sovjetske kulture. Bez imalo ženiranja, privučen živopisnim dezenom moje letnje haljine, uzeo me je za ruku, zăčudivši se odmakinutosti mog palca. Setila sam se putopisa Tibora Sekelja, i otrola ruku. Pomisao na svekra ljudoždera učinila je da prepoznam ovu palpaciju. Obesni sin diplome te tek treba da nauči lekciju iz ciganske male.

Dugo nisam verovala da sam i sama sposobna za taj besomučni gest. Da obema rukama, nezahvalno, sa zahvalnošću... Kada sam shvatila da upravo činim tu vrišteću znakovnu razliku, bilo je kasno. Prislanjala sam naizmenično oba obraza uz tuđu nadlanicu, i orošavala je suzama. Iskusila sam skrušenost, koja se manifestuje precizno adresovanim dodirom, kao na sikstinskoj fresci Mikelanđela ili u Spilbergovom Vanzemaljcu. Nemeljivo blaženstvo u vrhovima prstiju: vera u ljubav.

Oko mene se šunjaju primarijusi, željni slasnih razgovora. Niz bradu im kaplje nada. Ispod otežalog jezika, žulji me travka neodložnog ispovedanja.

Bivalo je svakakvog voća. Lubenica, višanja, kajsija. Konačno su se pojavile i kruške. Slatke, tvrde, više zelene no žute. Stavila sam ih u najlon-kesu, a ovu u ranac. I otišla na plažu. Sve je bilo normalno. Kada sam se mašila ruksaka, bio je začuđujuće lak. Svetloćelij-ski tat mora da je hrupio u žagor baš tog blistavog podneva. Komentar komšije Andora glasi: „Šteta, bila si dobar čovek.“ Drugi put je direktniji: „Mrzim pićke.“ Ako usput čuje zvuk orgulja, svratiće na misu. Poklonivši se pred najbližom parohijankom, uputiće joj poziv iskusnog tancmajstora: „Smem moliti?“